

Združenie na pomoc ľuďom
s mentálnym postihnutím
v Slovenskej republike

Bratislavský
samosprávny
kraj

Potreby ľudí s mentálnym postihnutím

Mgr. Ivana Maková

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Cieľ a prieskumné otázky

- **Cieľ: zisťovanie potrieb ľudí s mentálnym postihnutím (8 oblastí)**
- **Aké sú potreby ľudí s mentálnym postihnutím:**
 - v oblasti zamestnania?
 - v oblasti bývania?
 - v oblasti sociálnych služieb?
 - v oblasti vlastných financií?
 - v oblasti trávenia voľného času?
 - v oblasti samostatného cestovania/voľného pohybu?
 - v oblasti partnerstva a rodičovstva?
 - v oblasti vzdelávania?
- Ide o vybrané kľúčové oblasti v živote ľudí s mentálnym postihnutím, z ktorých viaceré majú svoje právne ukotvenie v Dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím

Spôsoby oslovovania ľudí s mentálnym postihnutím

- Ľudia s mentálnym postihnutím boli kontaktovaní prostredníctvom:
- Združenia na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím
- osobných kontaktov
- zariadení sociálnych služieb
- chránených dielní

Metóda získavania dát

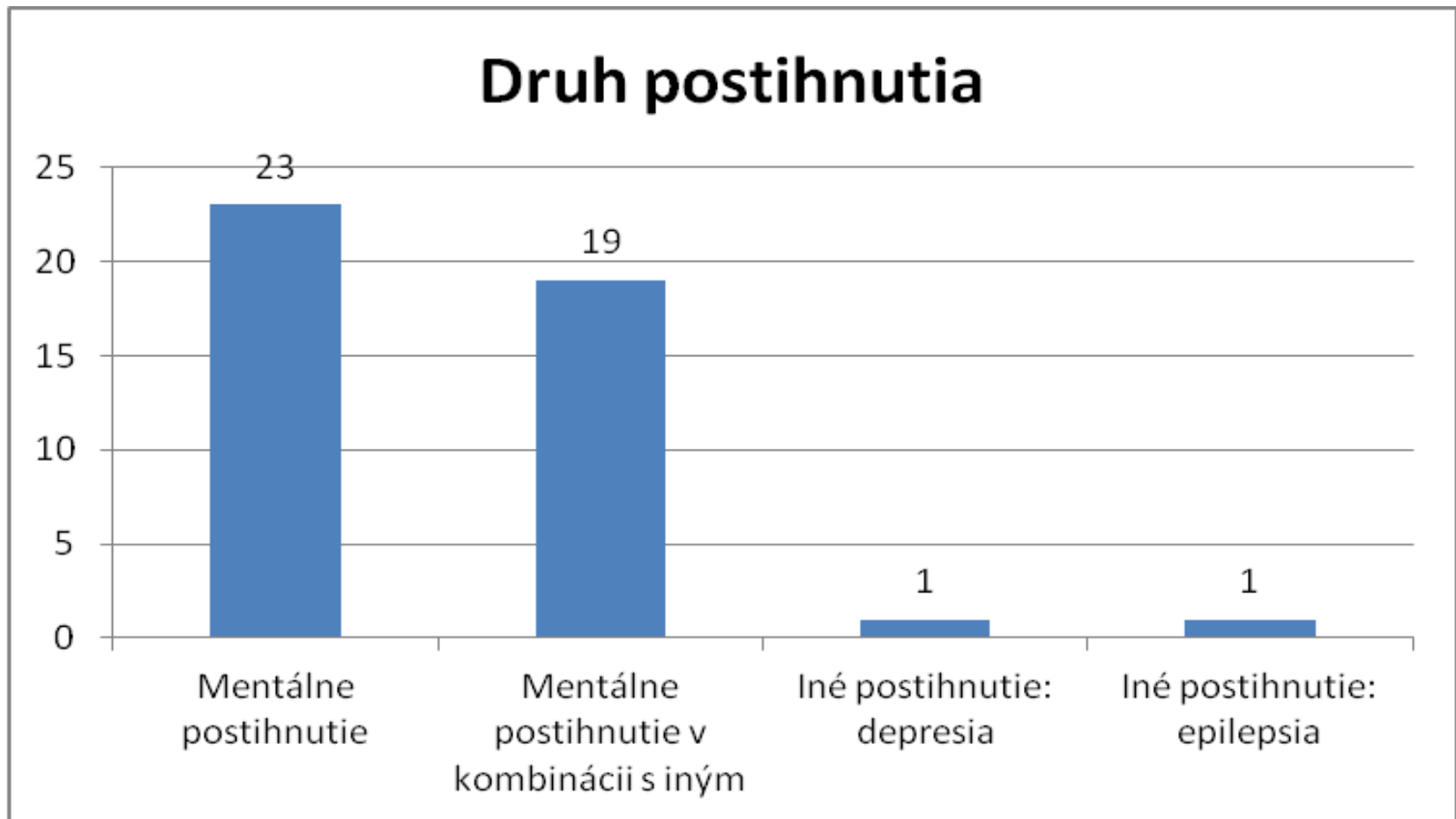
- Riadený štruktúrovaný rozhovor
- Obsahoval všeobecné otázky, týkajúce sa všeobecnej charakteristiky prieskumnej vzorky a otázky z 8 kľúčových oblastí života ľudí s mentálnym postihnutím
- Interviewujúci kládol respondentovi otázky a snažil sa ich prispôbiť jeho možnostiam a schopnostiam
- Odpovede boli zaznamenávané do pripraveného dotazníka

Charakteristika prieskumnej vzorky

- Prieskumu sa zúčastnilo 42 dospelých ľudí s mentálnym postihnutím
- 23 žien a 19 mužov
- 35 ľudí s mentálnym postihnutím bolo právne spôsobilých, 5 bolo pozbavených spôsobilosti na právne úkony a 2 participanti sa k danej otázke nevedeli vyjadriť

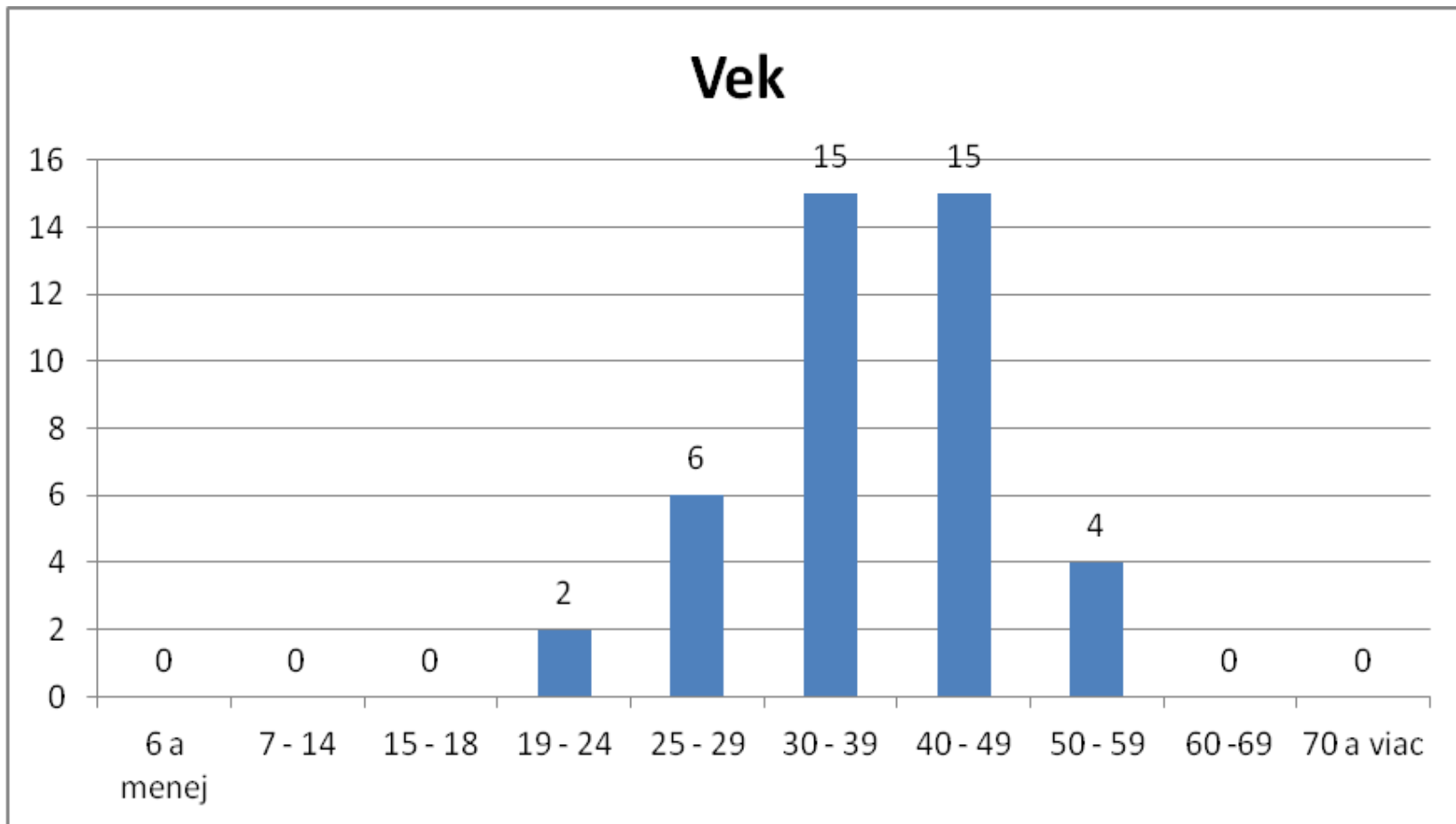
Druh postihnutia

- Prieskumu sa zúčastnilo 23 ľudí s mentálnym postihnutím a 19 ľudí s mentálnym postihnutím v kombinácii s iným

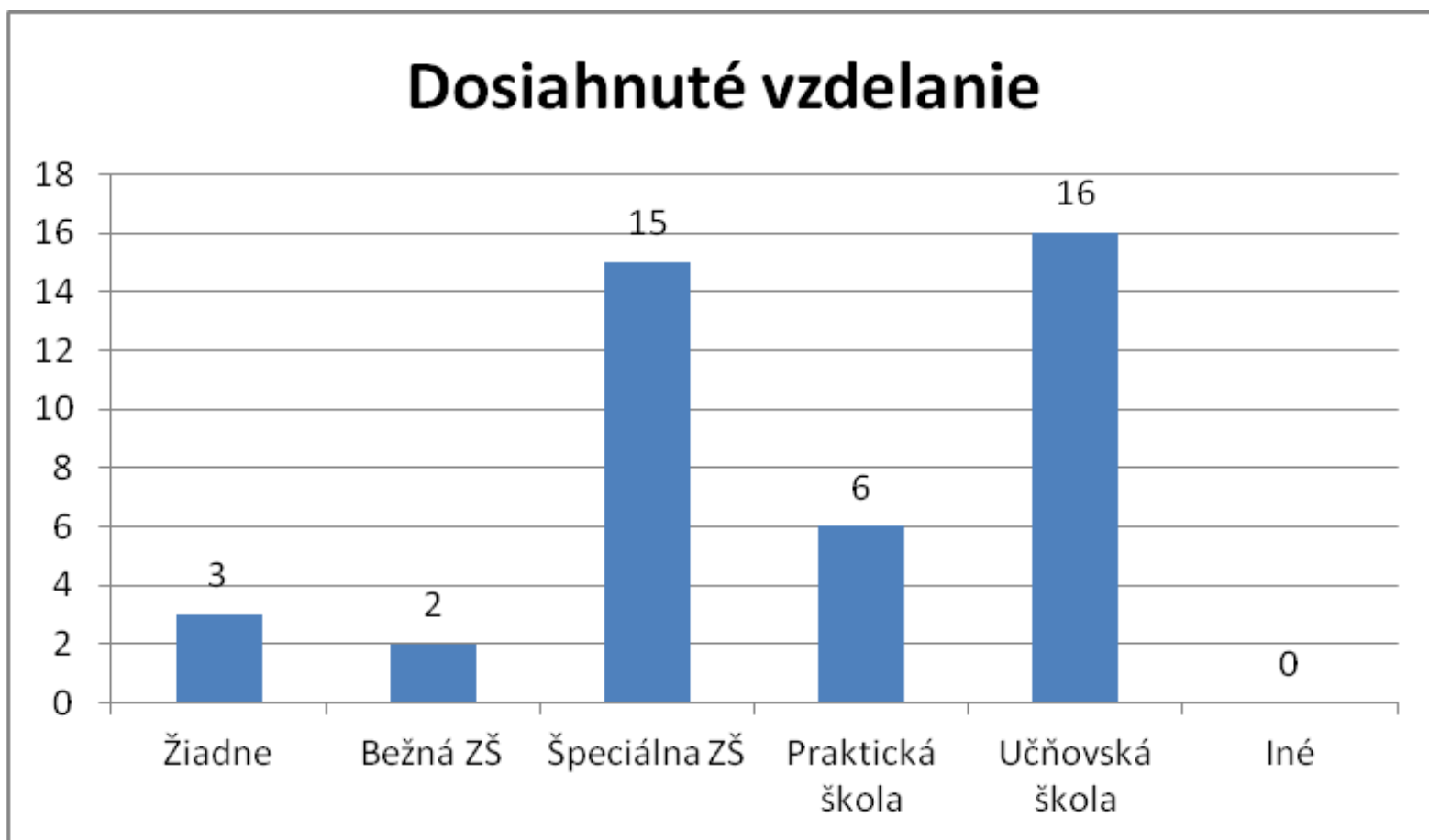
Veková charakteristika

- Prieskumu sa zúčastnili najmä ľudia vo veku 30 – 49 rokov

Dosiahnuté vzdelanie

- Najviac ľudí s mentálnym postihnutím skončilo učňovskú školu (16) a špeciálnu základnú školu (15)

Výsledky a interpretácia

Zamestnanie

- Nepracovalo 25 ľudí s mentálnym postihnutím, 21 z nich však malo o prácu záujem
- V chránenej dielni pracovalo 17 ľudí s mentálnym postihnutím
- Na otvorenom trhu práce nepracoval ani jeden účastník prieskumu

Prekážky v získaní zamestnania

Potreby v oblasti zamestnania

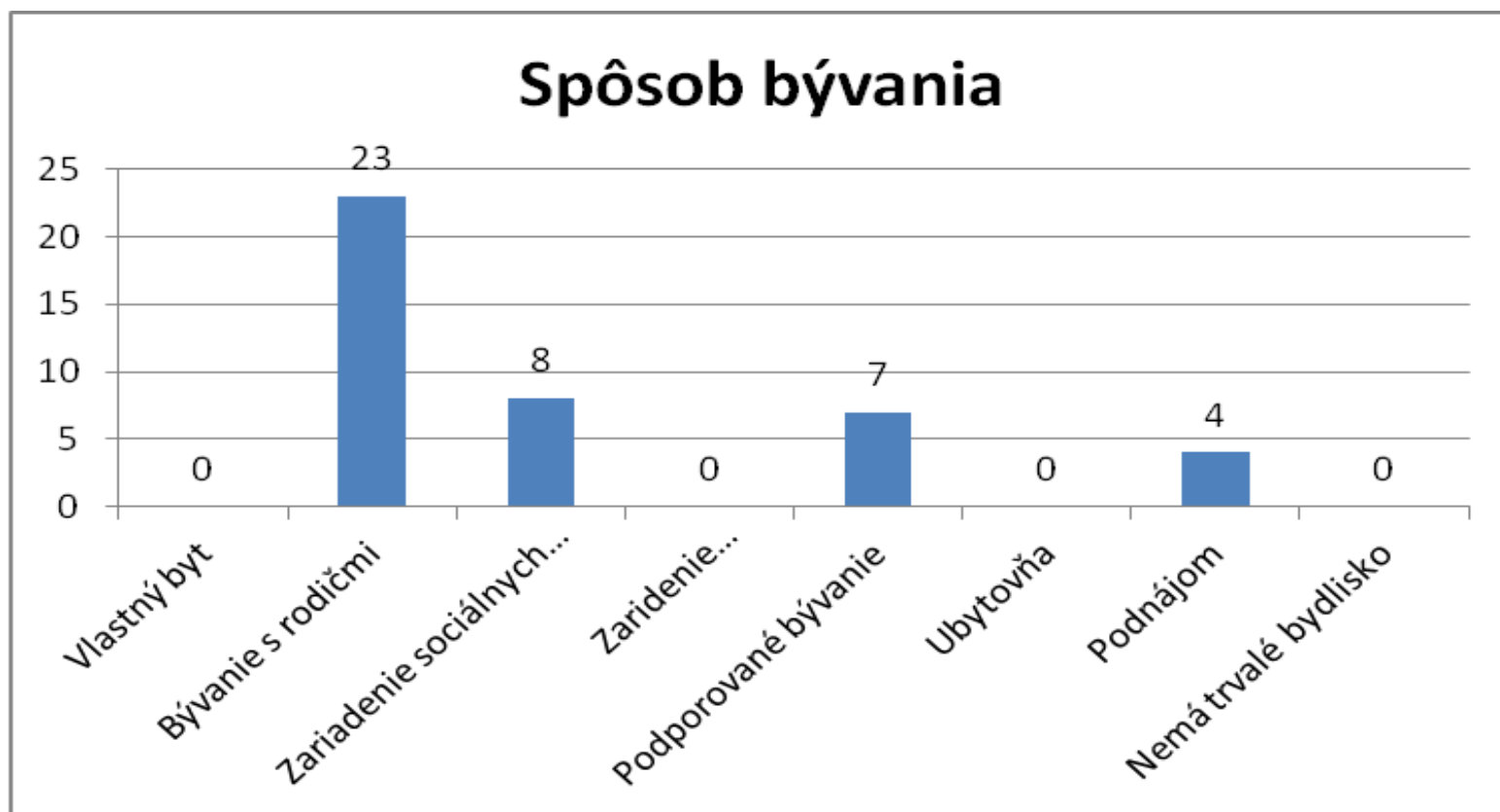
- **Potreba dostatku vhodných pracovných miest** – druhou najčastejšou prekážkou v získaní zamestnania bol nedostatok vhodných pracovných miest pre ľudí s mentálnym postihnutím. Potreba, ktorá z uvedeného vyplýva, je viac chránených dielní a pracovísk pre ľudí s mentálnym postihnutím, v ktorých môžu uplatniť svoj potenciál a zároveň budú prispôsobené ich možnostiam, schopnostiam a zdravotnému stavu.
- **Potreba podpory uplatnenie na otvorenom trhu práce** – ak by sa ľudia s mentálnym postihnutím chceli uplatniť na otvorenom trhu práce, je potrebné efektívne rozvíjať komplex služieb podporovaného zamestnávania, ktoré ľuďom pomôžu nájsť si vyhovujúcu prácu a zároveň im pomôžu adaptovať sa na pracovný proces priamo na pracovisku, napr. prostredníctvom osoby pracovného asistenta.

- **Potreba zlepšenia prípravy na výkon zamestnania** - uvádzanou prekážkou v získaní zamestnania boli nedostatočné skúsenosti (1 respondent) a neuplatniteľnosť na trhu práce s vyštudovaným odborom (1 respondent).
- Z uvedeného vyplýva potreba väčšej rozmanitosti študovaných odborov kopírujúcich potreby trhu a rozvoj rehabilitačných stredísk tak, aby sa stali medzistupňom medzi školou a prácou – rozvoj pracovných návykov, ktoré im umožnia nájsť si a udržať zamestnanie
- **Potreba podpory sebapoznania v pracovnej oblasti** – viacero neurčitých odpovedí v otázkach z tejto oblasti -> zlepšenie sebapoznania v danej oblasti (za pomoci rodiny, pracovníkov zariadení sociálnych služieb, neziskových organizácií)

Výsledky a interpretácia

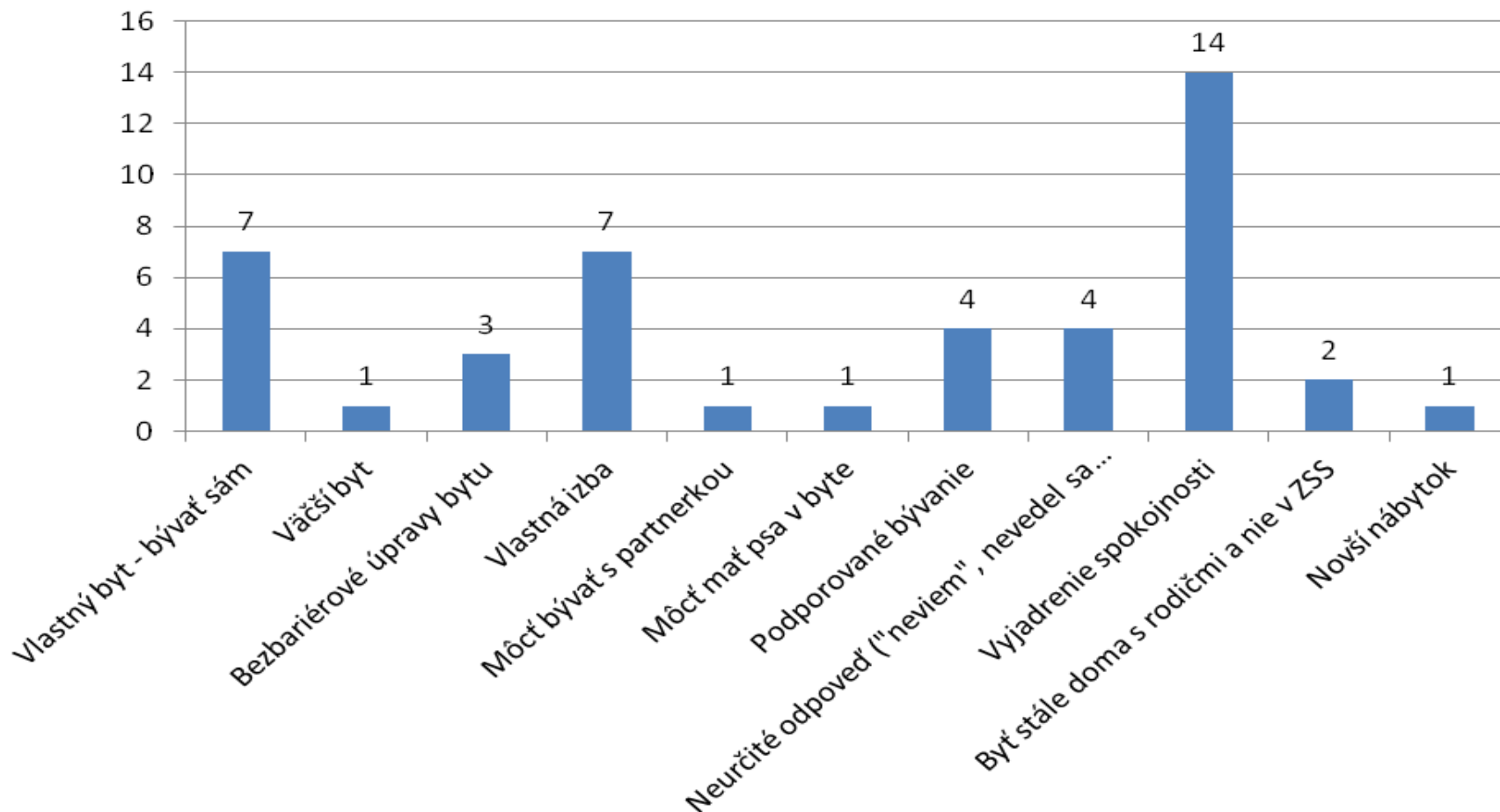
Bývanie

- Najviac oslovených ľudí s mentálnym postihnutím žije s rodičmi (23)

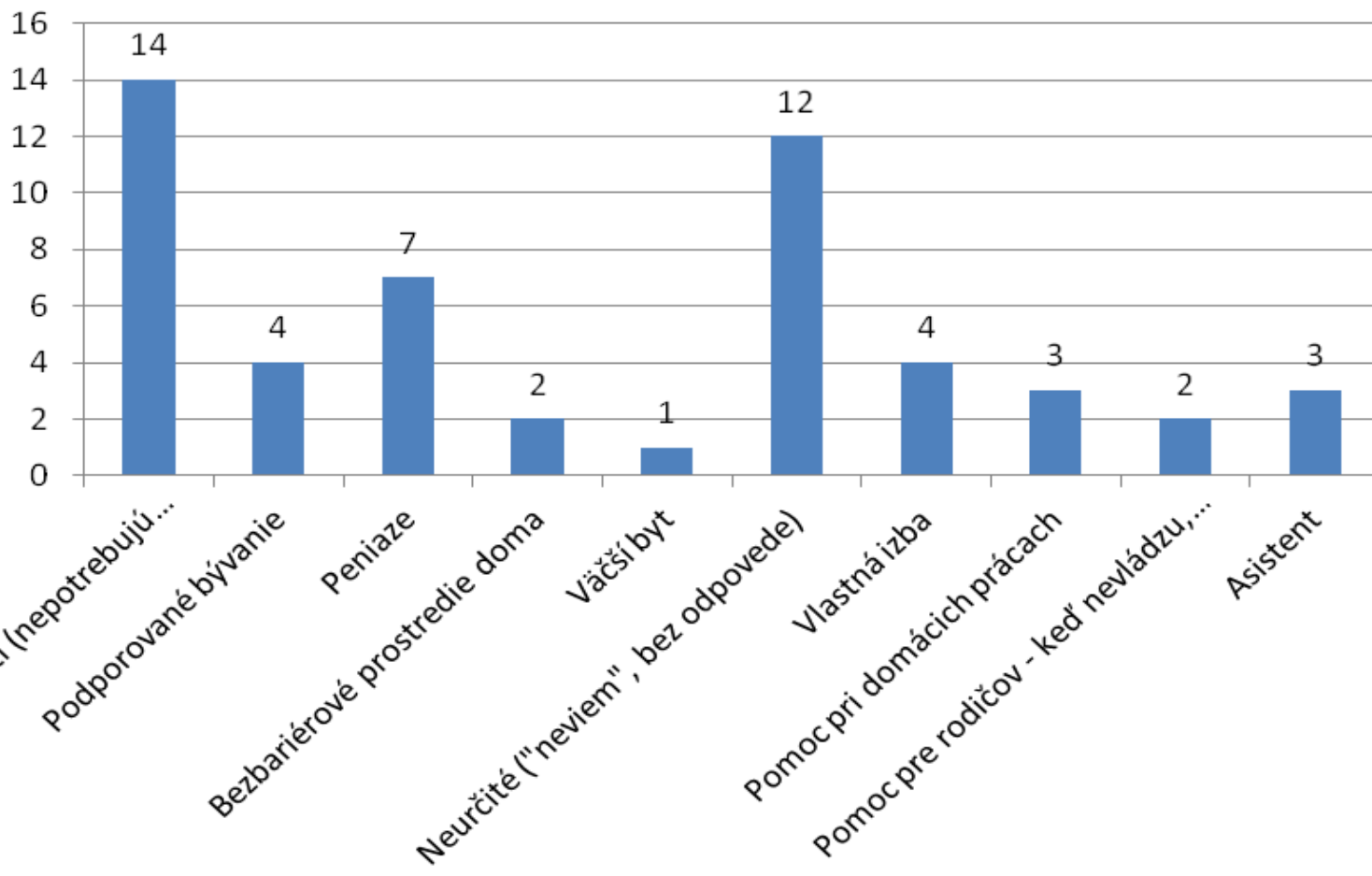
Predstavy o zmenách v doterajšom spôsobe bývania

Čo by respondenti zmenili na súčasnom bývaní?

Potreby k dosiahnutiu zmeny

Potreby respondentov ku zmene bývania

Potreby v oblasti bývania

- **Potreba mať vlastný byt** - táto potreba môže vyplývať z potreby osamostatniť sa. Ľudia s mentálnym postihnutím vidia okolo seba svojich vrstovníkov, ktorí odchádzajú z domu od rodičov a zakladajú si rodiny. Aj oni túžia po vlastnom bývaní, osamostatnení sa od rodičov a po partnerskom živote v spoločnej domácnosti (jeden z opýtaných priamo uviedol, že by chcel žiť s partnerkou a v súčasnosti to nie je možné, pretože žije s rodičmi)

- **Potreba mať vlastnú izbu** - môže vyplývať z potreby súkromia. Vyskytovala sa najmä u ľudí, ktorí žili v zariadeniach sociálnych služieb. Keďže žili v jednej izbe s dvomi alebo tromi spolubývajúcimi, nemohli mať napr. zapnuté rádio či TV v čase, v ktorom chceli, či ísť spať, kedy im to vyhovovalo. Museli sa prispôbovať svojim spolubývajúcim.
- Východisko: rozvíjanie **zariadení podporovaného bývania** (uviedli ho štyria respondenti) s rôznou mierou podpory podľa zdravotného stavu, možností a schopností prijímateľa, aby nebolo len pre ľudí s ľahšou formou zdrav. postihnutia a rozvíjanie služby **Podpora samostatného bývania** – aby mohol človek s postihnutím zostať čo najdlhšie vo svojom prirodzenom prostredí (dvaja respondenti uviedli, že by chceli byť stále doma a nie v ZSS).

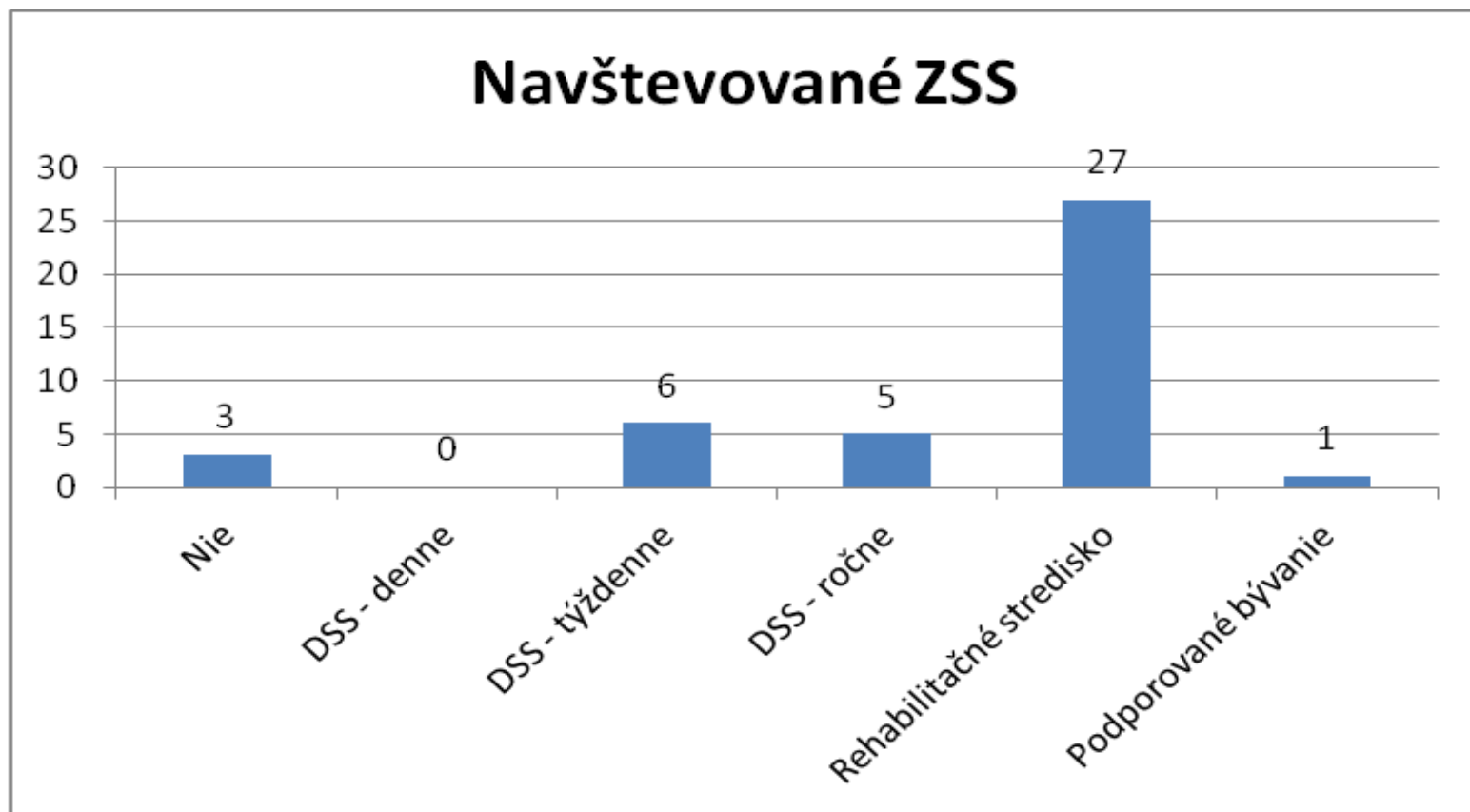
Ďalšie potreby v oblasti bývania

- **Potreba asistencie, pomoc pri domácich prácach** - vnímaná oslovenými ľuďmi s mentálnym postihnutím ako nutná podmienka vedenia samostatného života
- **Potreba mať dostatok financií** – financie ako ďalšia podmienka osamostatnenia
- **Potreba úpravy fyzických podmienok bývania** - bezbariérový byt, väčší byt a pod.
- **Pomoc pre rodičov, keď nevládu (odľahčovacia služba)** – vďaka nej môžu zostať dlhšie vo svojom prirodzenom prostredí

Výsledky a interpretácia

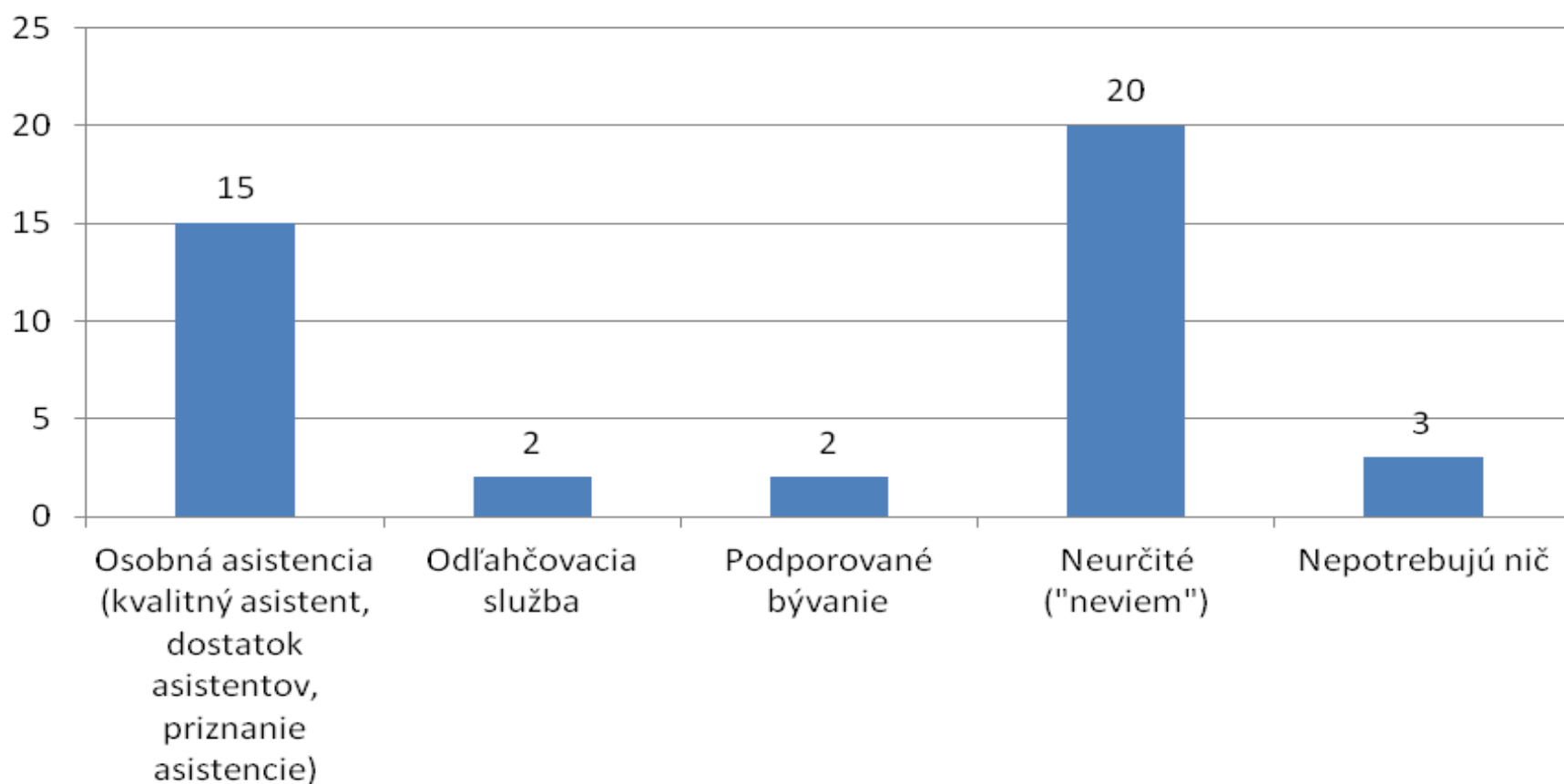
Sociálne služby

- Najviac ľudí s mentálnym postihnutím (27) navštevuje rehabilitačné stredisko

Chýbajúce sociálne služby

Chýbajúce služby/pomoc na uľahčenie života

Potreby v oblasti sociálnych služieb

- **Potreba osobného asistenta (15 respondentov)** – potreba dostatku asistentov, potreba ľudsky kvalitných asistentov, otázka priznania príspevku na asistenciu
- Otázka nároku na príspevok na asistenciu sa týkala najmä ľudí, ktorí sú prijímateľmi celoročnej formy pobytu, nemajú totiž nárok na príspevok na asistenciu, ak chcú ísť napr. počas víkendu von, hradia si asistenta so svojich peňazí, čo je pre nich finančne náročné.
- **Potreba odľahčovacej služby (2 respondenti)** – ľudia s mentálnym postihnutím vnímajú zhoršujúci sa fyzický stav svojich rodičov, z prieskumu a skúseností vyplynulo, že ľudia s mentálnym postihnutím považujú odľahčovaciu službu za pomoc pre rodinu, vďaka ktorej môžu čo najdlhšie zotrvať v ich prirodzenom prostredí a komunite
- **Potreba rozvoja služby podporovaného bývania** – ako chýbajúcu sociálnu službu ho uviedli dvaja respondenti

Výsledky a interpretácia

Financie

- 17 ľudí s mentálnym postihnutím uviedlo, že rozhodujú o svojich financiách sami.
- 25 ľudí nerozhoduje o svojich financiách, rozhodujú iní.

Potreby v oblasti financií

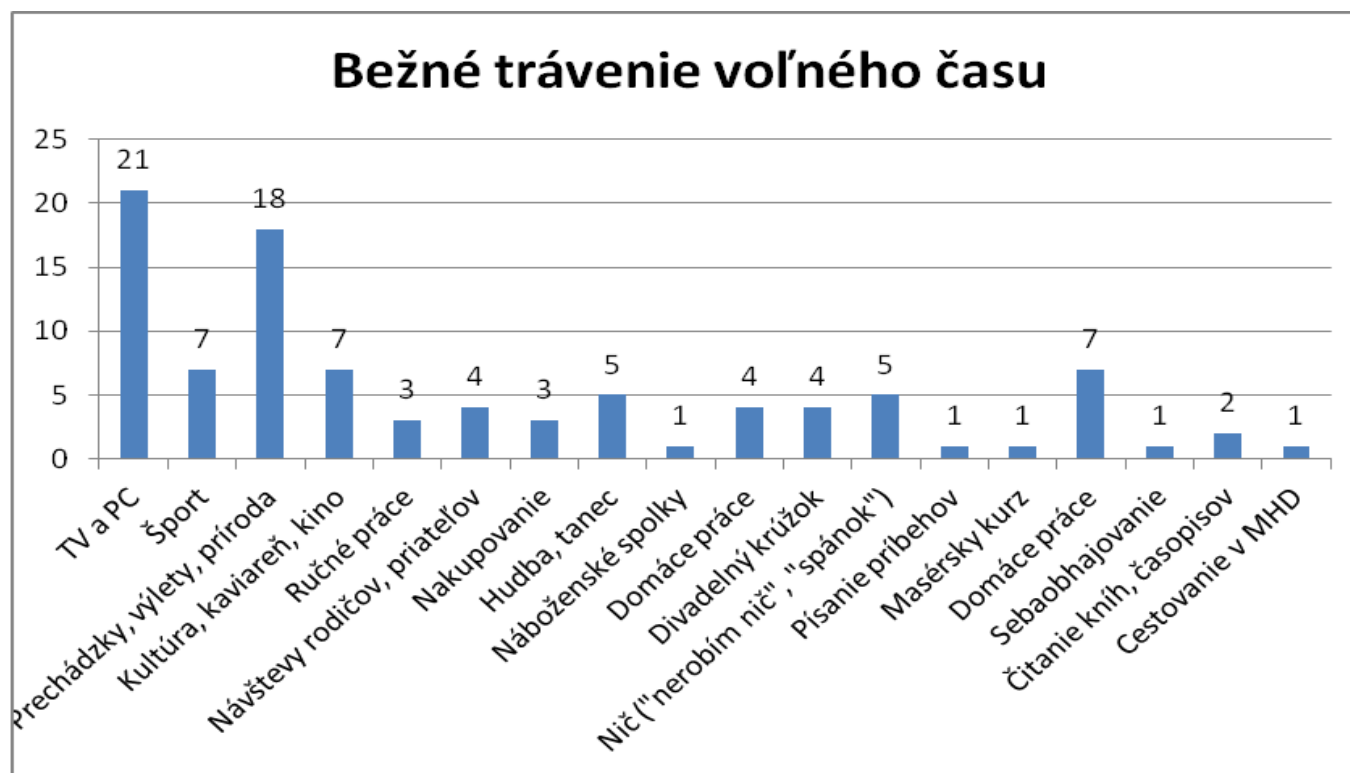
- **Potreba rozhodovať o financiách sám** - Viac ako polovica opýtaných nerozhoduje o svojich peniazoch (25). Zaujímavé je zistenie, že väčšina z nich (20) je s týmto stavom spokojná. Môže to byť spôsobené faktom, že narábať s peniazmi a porozumenie ich hodnote, môže byť pre viacerých ľudí s mentálnym postihnutím náročné.
- Napriek tomuto zisteniu považujeme za potrebné, aby s ohľadom na svoje možnosti boli ľudia s mentálnym postihnutím vždy zapojení do procesu rozhodovania o vlastných financiách a tak sa u nich rozvíjal pocit, že hoci s pomocou, môžu mať svoj život vo vlastných rukách a majú zodpovednosť za svoje rozhodnutia (finančné i iné).

- **Potreba pomoci pri rozhodovaní o vlastných financiách** – ľudia s mentálnym postihnutím z prieskumu (7) uviedli, že potrebujú pomoc pri rozhodovaní o svojich financiách.
- Dôležité je, aby ľuďom s mentálnym postihnutím bola táto pomoc dostupná v domácom prostredí, ako aj v zariadeniach sociálnych služieb, v ktorých žijú.

Výsledky a interpretácia

Voľný čas

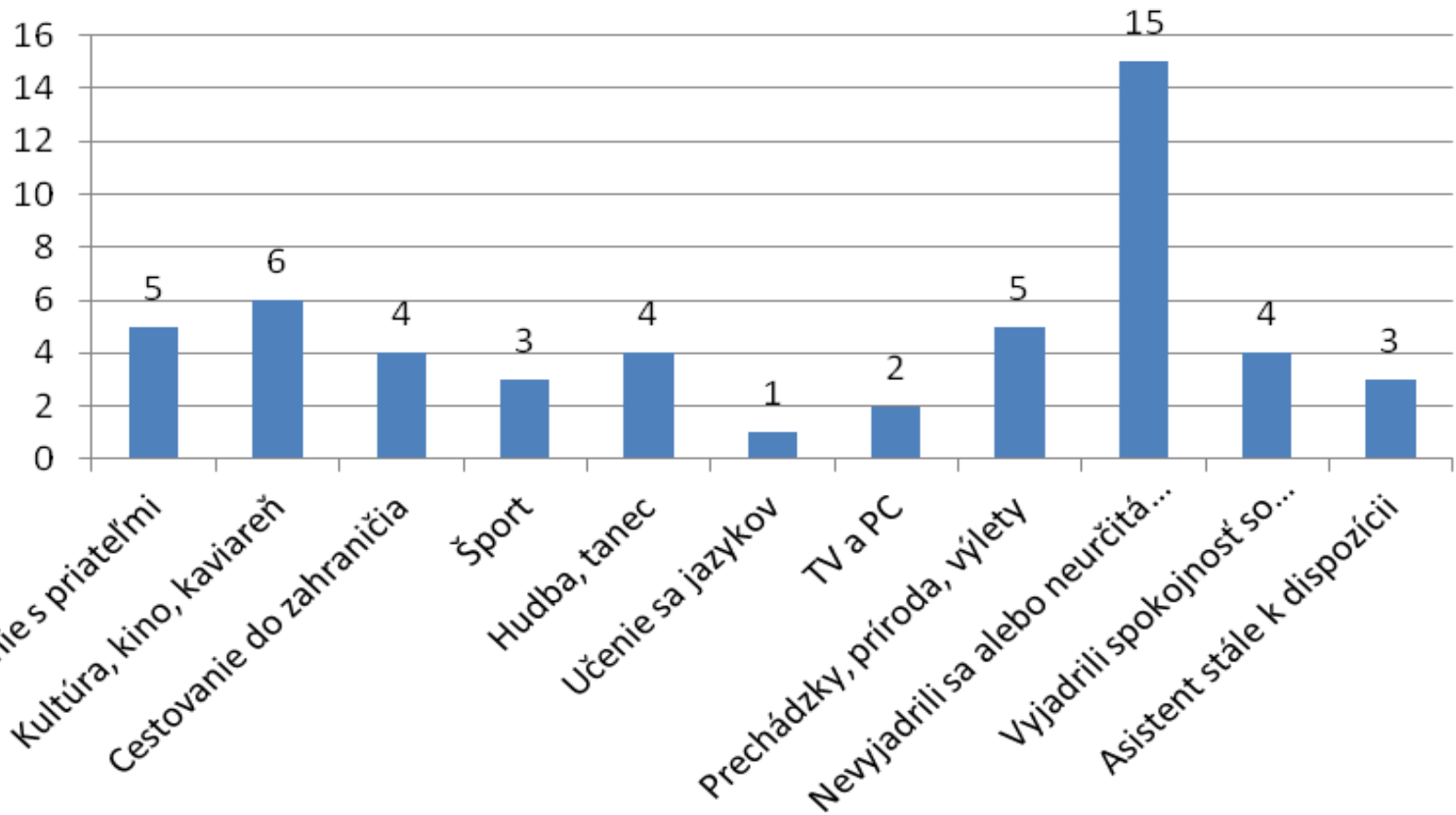
- Bežné trávenie voľného času u ľudí s mentálnym postihnutím

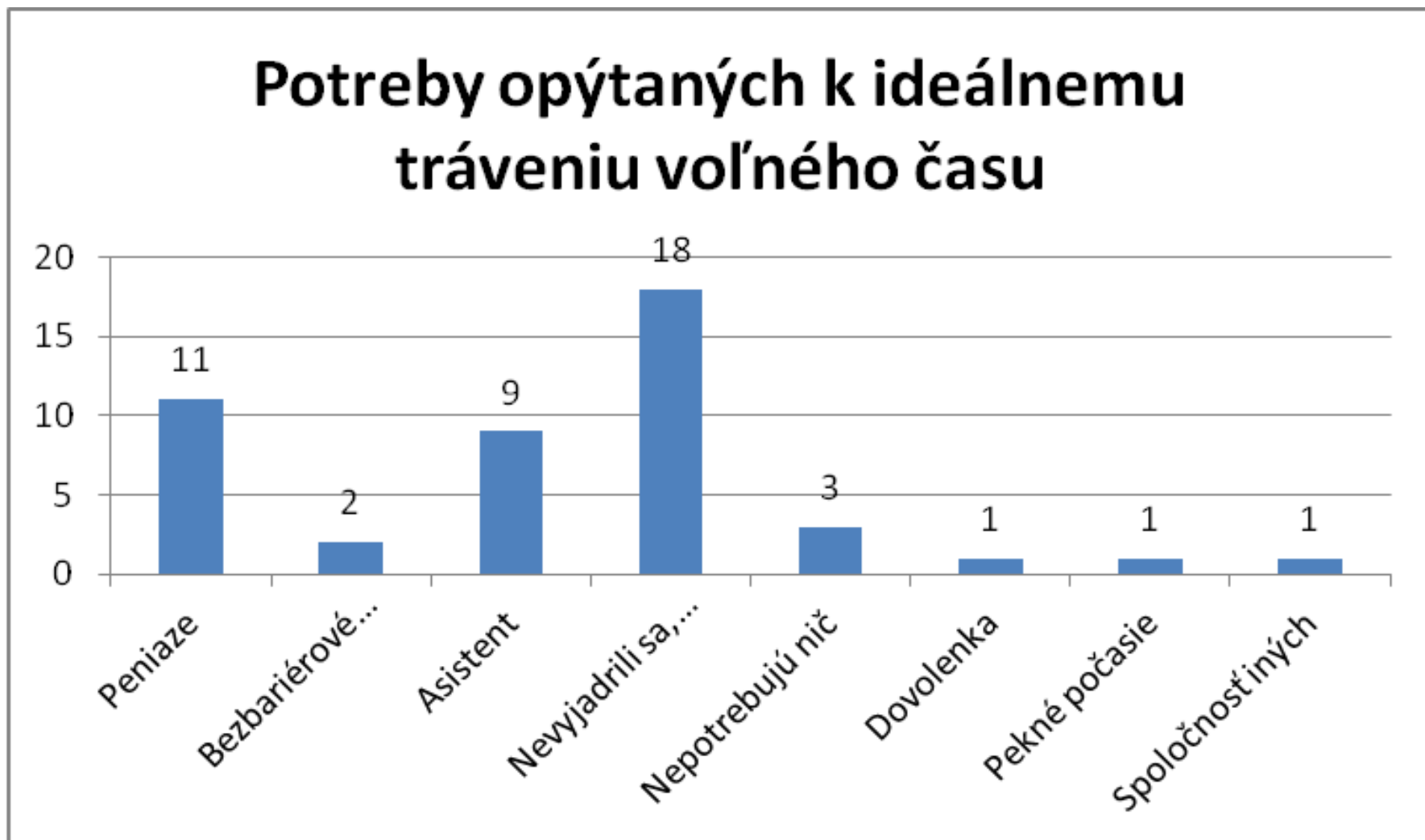
- Pravidelné voľnočasové aktivity uvádzalo 23 ľudí s mentálnym postihnutím (radili ku nim však aj pozeranie TV)

Predstavy o ideálnom trávení voľného času

Predstavy o trávení voľného času

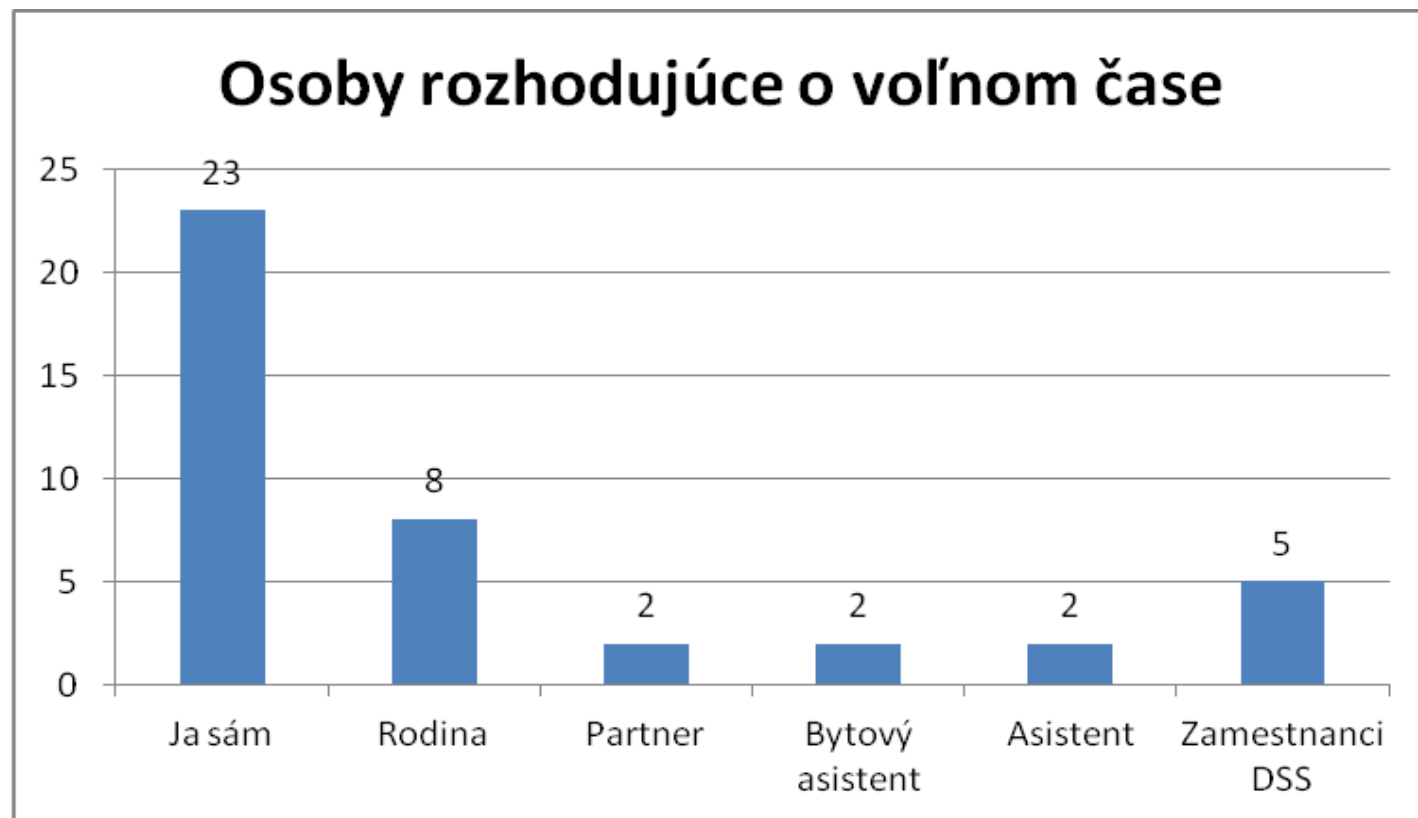
Potreby k ideálnemu tráveniu voľného času

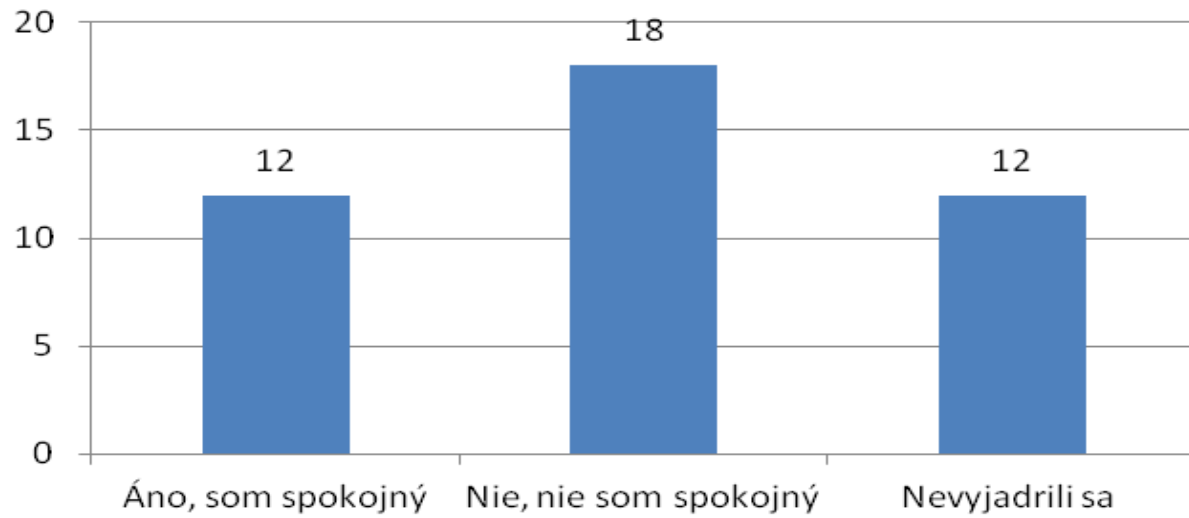
Potreby v oblasti voľného času

- **Potreba tráviť voľný čas zmysluplne** – v odpovediach ľudí s mentálnym postihnutím sa viackrát vyskytlo, že svoj voľný čas trávia pasívnym spôsobom – PC, TV, spánok, „nič“
- Potrebné je, aby mali ľudia s mentálnym postihnutím viac možností, kde môžu zmysluplne a aktívne tráviť voľný čas (najmä vtedy, keď nepracujú, ani nenavštevujú denné sociálne služby) a aby v rodine, či v zariadení boli ľudia, ktorí im pomôžu zorientovať sa v tom, čomu by sa chceli venovať a tieto aktivity vyhľadať.

- **Potreba rozhodovať o svojom voľnom čase sám** – 19 opýtaných uviedlo, že o ich voľnom čase rozhoduje niekto iný.

Spokojnosť, ak rozhoduje o voľnom čase iná osoba

- Je dôležité, aby dospelý človek s mentálnym postihnutím, či už v rodine alebo v zariadení sociálnych služieb, trávil voľný čas dobrovoľne a na základe svojich záujmov.

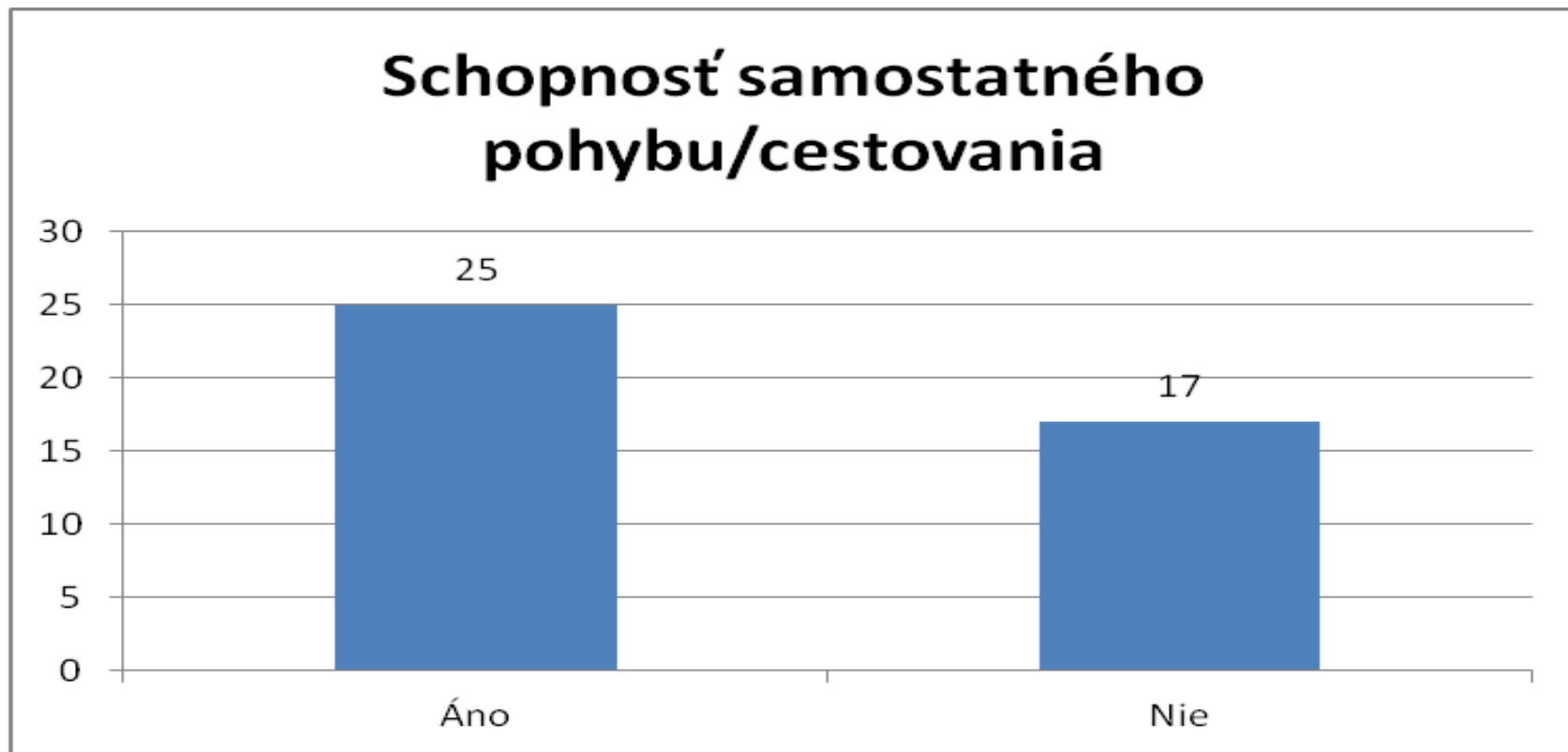
Ďalšie potreby v oblasti trávenia voľného času

- Potreba financií na voľnočasové aktivity
- Potreba asistencie
- Potreba bezbariérového prostredia

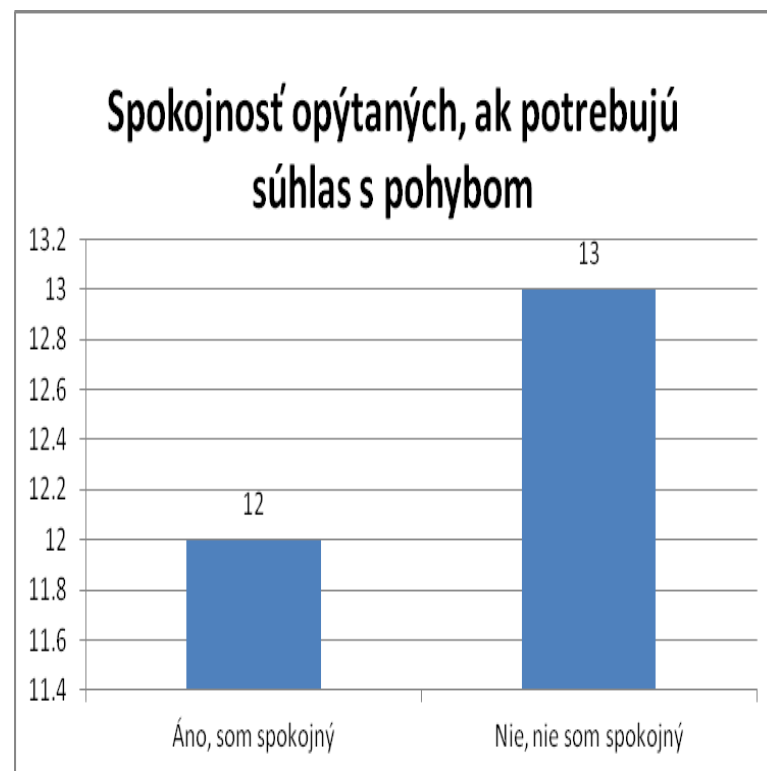
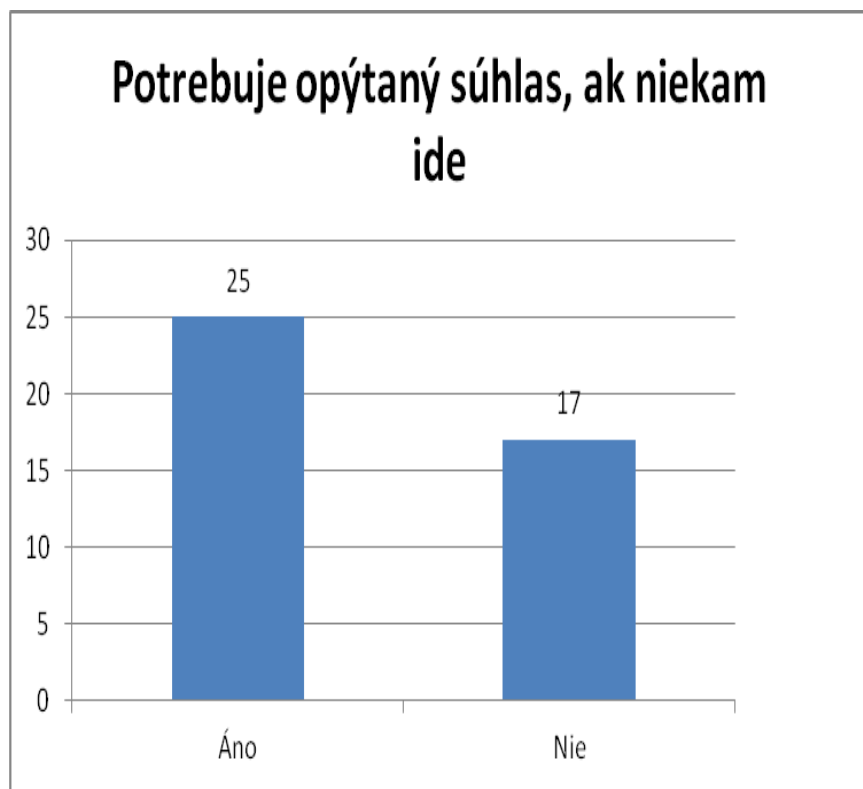
Výsledky a interpretácia

Cestovanie/pohyb

- Viacerí ľudia s mentálnym postihnutím (25) potrebujú pomoc pri pohybe/cestovaní.

- Viac ako polovica opýtaných potrebuje súhlas a 13 ľudí s mentálnym postihnutím je s týmto stavom nespokojných.

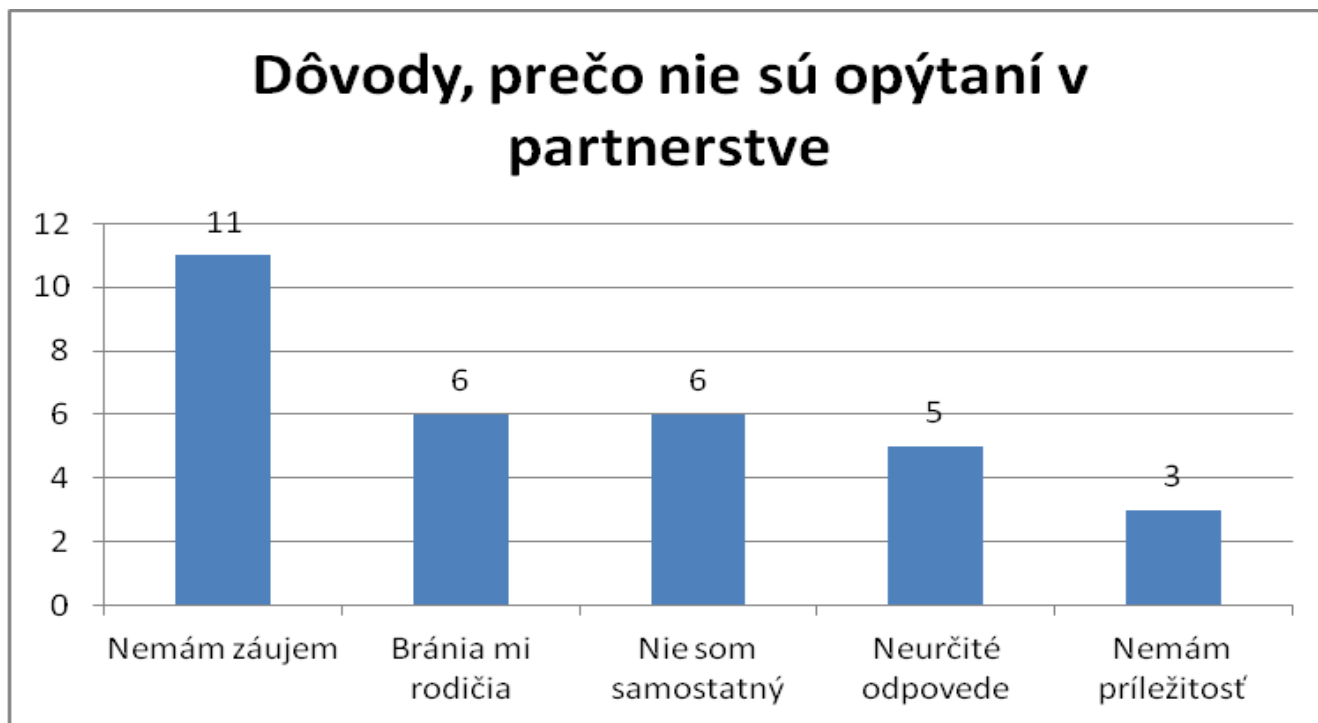
Potreby v oblasti cestovania/pohybu

- **Potreba rozhodovať o svojom pohybe sám** - je dôležité, aby do miery prijateľného rizika, mali ľudia s mentálnym postihnutím možnosť rozhodovať o tom, kam pôjdu, sami.
- **Potreba pomoci pri cestovaní/pohybe** – dostupná pomoc, podľa prieskumu pomáhajú rodičia, asistent, zamestnanci ZSS

Výsledky a interpretácia

Partnerstvo a rodičovstvo

- 28 ľudí s mentálnym postihnutím nemá v súčasnosti partnera
- Dôvody a prekážky:

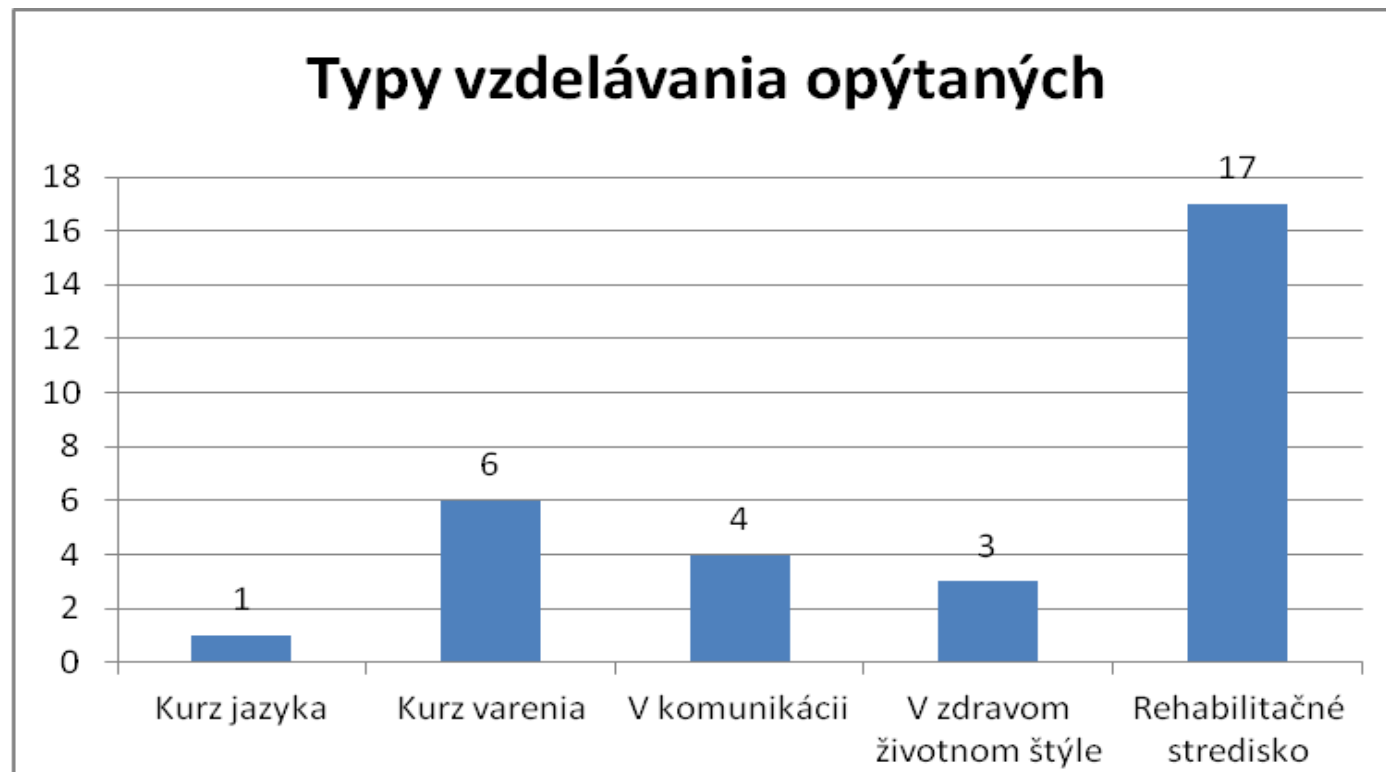
Potreby v oblasti partnerstva a rodičovstva

- **Potreba ľudí s mentálnym postihnutím slobodne sa rozhodnúť pre partnerský vzťah** - dôležité je, aby sa mohli sa rozhodnúť, či chcú alebo nechcú vstúpiť do partnerského vzťahu, aby im v ňom nebolo bránené. S adekvátnou mierou pomoci sú schopní si uvedomiť pozitíva, negatíva i riziká partnerského vzťahu.
- **Potreba pomoci v starostlivosti o dieťa** - 28 ľudí s mentálnym postihnutím nemalo záujem o dieťa. Tí, ktorí záujem mali (11), si všetci uvedomovali, že v starostlivosti o dieťa by potrebovali pomoc. Jednalo sa buď o pomoc týkajúcu sa starostlivosti o dieťa, peňažnú výpomoc, asistenciu, či pomoc v prípade zhoršenia zdravotného stavu.

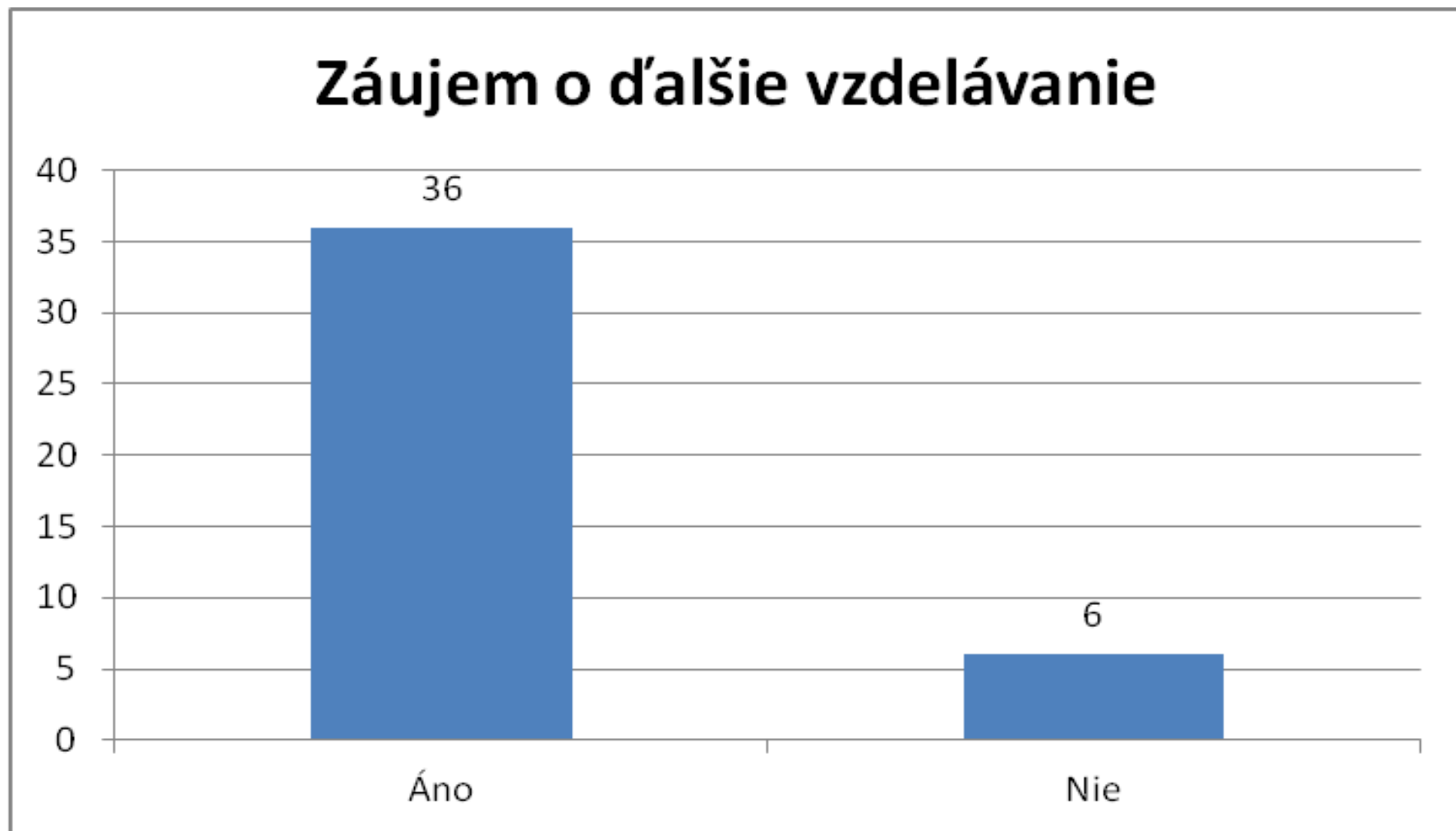
Výsledky a interpretácia

Vzdelávanie

- 25 ľudí s mentálnym postihnutím uviedlo, že sa aktuálne vzdeláva.
- Typy vzdelávania:

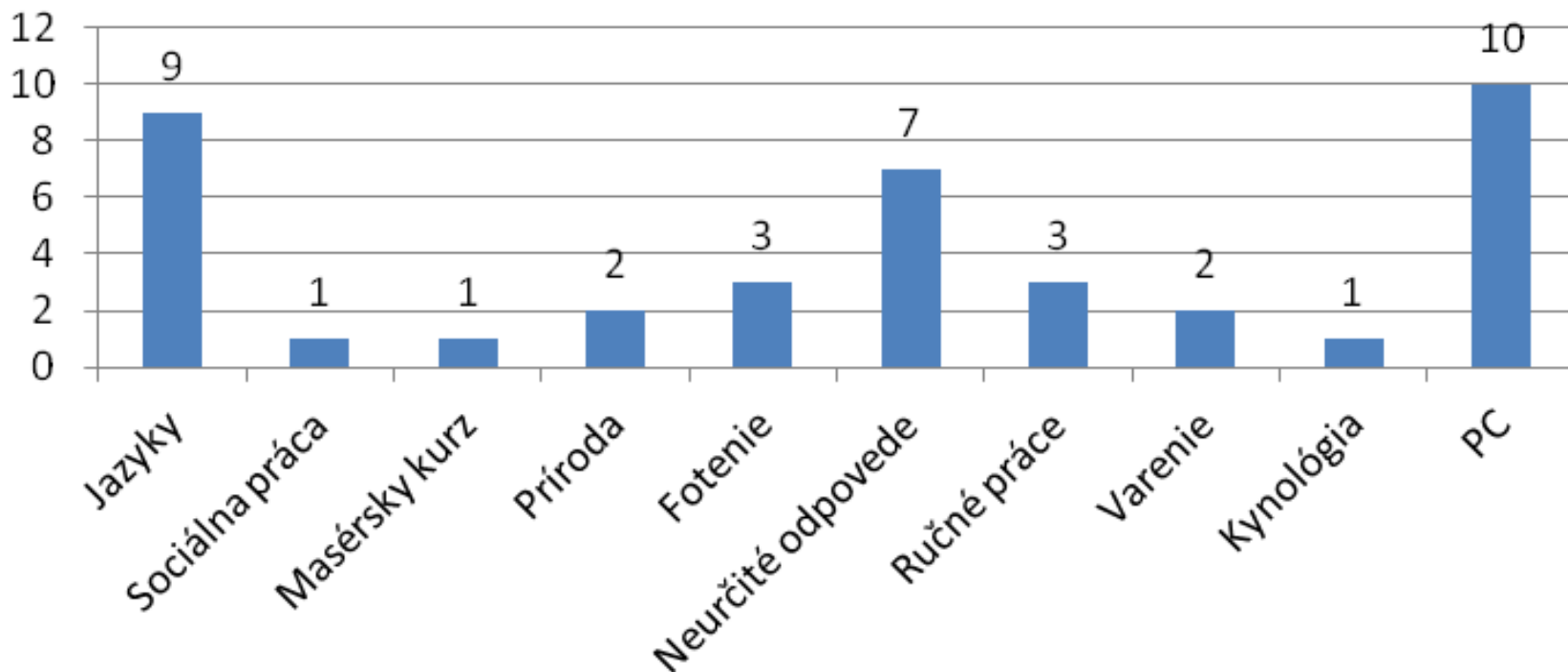

Záujem o ďalšie vzdelávanie

Záujem o ďalšie vzdelávanie – typy vzdelávania

Typy ďalšieho vzdelávania, o ktoré by mali záujem opýtaní

Potreby v oblasti vzdelávania

- **Potreba celoživotného vzdelávania** - pre ľudí s mentálnym postihnutím v súčasnosti neexistuje veľa možností celoživotného vzdelávania - nemôžu sa napríklad zúčastňovať *kurzov na jazykových školách, kurzov práce s počítačovými programami, rekvalifikačných kurzov*, pretože nie sú prispôsobené ich možnostiam a schopnostiam.
- Potrebné je vytvoriť kurzy a vzdelávacie aktivity pre ľudí s mentálnym postihnutím, kde môžu rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť.

Zaujímavosti, riziká a výzvy prieskumu

- Ľudia s mentálnym postihnutím prejavili aktívny záujem zúčastniť sa prieskumu, mali možnosť vyjadriť sa ku kľúčovým otázkam svojho života, čo nie je pre nich až tak bežné. Aj takýmto spôsobom bola podporená ich samostatnosť a pocit, že aj oni môžu aktívne ovplyvňovať svoj život (veci sa nedejú „o nich bez nich“).
- Rizikom a limitom prieskumu bolo, že k viacerým otázkam sa niektorí ľudia s mentálnym postihnutím nevedeli vyjadriť napriek aktívnym zásahom interviewujúceho (znak, že sa s nimi málo komunikuje na tieto témy? Náročnosť otázok? Chýbajúce sebaopoznanie?)
- Riadený štruktúrovaný rozhovor zahrnul síce veľa oblastí, ale nevytvoril priestor na rozrozprávanie sa o daných témach.
- Výzvou do budúcnosti by bolo porovnanie odpovedí ľudí žijúcich v rodinách a ľudí, ktorí žijú v zariadeniach sociálnych služieb.

- Ďakujem za pozornosť!